

**ЖІНКИ В ІСТОРІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ
СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ:
ВІД ХІХ СТОЛІТТЯ – ДО СЬОГОДЕННЯ**

Колективна монографія

Умань
2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

**ЖІНКИ В ІСТОРІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ
СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ:
ВІД ХІХ СТОЛІТТЯ – ДО СЬОГОДЕННЯ**

Колективна монографія

Умань
2022

УДК 364.4“1801/’06(02)

Ж72

Колектив авторів:

Т. Семигіна, Н. Коляда, О. Кравченко, А. Анголенко, М. Андрєєва, О. Балдинюк, А. Войтовська, Т. Гладун, К. Діордій, С. Коляденко, Т. Кульбачка, Н. Левченко, О. Матрос, Л. Моргай, Ю. Песоцька, Н. Печериця, Ю. Підвальна, С. Підлісний, Л. Порохняк-Гановська, О. Рассказова, О. Столярик, Т. Тарасова, Н. Шевелева, О. Шевелєва, О. Шевчук.

Рецензенти:

Г. Пустовіт, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри природничо-математичної освіти Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

І. Пєша, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної роботи та реабілітації гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України

М. Кулик, голова Міжнародного благодійного фонду «Небайдужі», гендерна експертка

Рекомендовано до друку вченою радою

*Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 13 від 26 лютого 2022 р.)*

Жінки в історії професійної соціальної роботи: від XIX століття – до
Ж72 сьогодення : колект. моногр. / Т. Семигіна, Н. Коляда, О. Кравченко та
ін. ; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини.
Київ: ЦП «Компринт», 2022.--220 с.

ISBN 978-617-8007-63-8

Колективна монографія „Жінки в історії професійної соціальної роботи: від XIX століття – до сьогодення” висвітлює еволюцію жіночої репрезентації в історії інституалізації соціальної роботи як професійного виду діяльності в країнах Західної Європи та США, а також вивчення та узагальнення досвіду видатних жінок, які зробили значний внесок у цій сфері, здійснюючи перші спроби теоретичних підходів до соціальної роботи та ініціюючи відповідні практики в Україні.

Колективна монографія буде корисною для здобувачів вищої освіти, викладачів, педагогічних працівників, соціальних педагогів, соціальних працівників, практичних психологів.

УДК 364.4“1801/’06(02)

ISBN 978-617-8007-63-8

© Авторський колектив, 2022

ЗМІСТ

Розділ 1. РОЗВИТОК В УКРАЇНІ ГЕНДЕРНОЇ СКЛАДОВОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ (О. Кравченко)	4
Розділ 2. РОЛЬ ЖІНКИ У СТАНОВЛЕННІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ТА СУСПІЛЬНОЇ ВЗАЄМОДОПОМОГИ	15
Валентина БОНДАРОВСЬКА (1937-2019) (Т. Тарасова, Т. Кульбачка) ...	15
Ен ГАРТМАН (О. Столярик, Т. Семигіна)	
...Анна КІСІЛЬ (1960-2020) (Т. Тарасова)	
Наталія КОЛЯДА (О. Кравченко)	
Оксана КРАВЧЕНКО (А. Войтовська)	
Ірина КУРОВИЦЬКА (Л. Порохняк-Гановська, Т. Тарасова)	
Голда МЕЇР (1898-1978) (О. Матрос)	
Маргарет МІД (1901-1978) (С. Коляденко)	
Флоренс НАЙТІНГЕЙЛ (1820-1910) (О. Рассказова, Н. Шевелева)	
Наталія ПАНІНА (1945-2001) (К. Діордій)	
Еммелін ПАНКГЕРСТ (1858-1928) (Н. Коляда, Н. Левченко)	
Роза ПАРКС (1913-2005) (Н. Коляда, Н. Левченко)	
Гелена РАДЛІНСЬКА (1897-1954) (С. Коляденко)	
Ольга РАССКАЗОВА (В. Анголенко, М. Андрєєва, Т. Гладун, Н. Печериця)	
Алісе САЛОМОН (1872-1948) (О. Рассказова, С. Підлісний)	
Ебігейл Сміт АДАМС (1744-1818) (О. Шевчук)	
Діана Френсіс СПЕНСЕР (1961-1997) (Л. Моргай)	
Аніс ХІДАЙЯХ (Ю. Песоцька)	
Ейлін ЯНГХАЗБЕНД (1921-2016) (Т. Семигіна)	
Розділ 3. УНЕСОК МЕРІ І ДЖОНА ДАУНІВ У ГУМАНІЗАЦІЮ СТАВЛЕННЯ ДО ОСІБ З МЕНТАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ (О. Рассказова, О. Шевелева)	
Розділ 4. СУФРАЖИСТСЬКИЙ РУХ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ: ІЗ ІСТОРІЇ ЗАРОДЖЕННЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ (О. Балдинюк)	
Розділ 5. ЗАКОН «ПРО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНИХ ПРАВ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ ЖІНОК І ЧОЛОВІКІВ» ЯК ГОТОВНІСТЬ УКРАЇНИ УВІЙТИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СПІЛЬНОТИ (Т. Тарасова)	
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	

ГОЛДА МЕЇР (1898-1978)

Ольга Матрос

Маленька киянка з єврейської родини, налякана погромом; молода американська вчителька, яка обрала політичну стежу; провідний політик, чий підпис (з-поміж 37 інших) стоїть під декларацією Незалежності Ізраїлю; міністр закордонних справ та прем'єр-міністр Ізраїлю (1969–1974) – це все одна людина, Голда Меїр. Її також називали «матір'ю Ізраїлю» та «киянкою, котра стала міфом», «залізною жінкою». Власне, для багатьох жінок вона стала взірцем, як можна досягти успіху і світового визнання у «чоловічому» світі політиків.

З травня 1898 року в Києві народилася дівчинка, якій судилося стати однією з легенд ХХ століття. Батьки Голди – тесля Моше-Іцхак Мабович і його дружина Блюма Найдич переїхали до Києва з Пінська на початку 1890-х років. На той час Київ не входив до «межі осілості», тож глава сім'ї склав кваліфікаційний іспит, а саме виготовив красиву шахівницю й дістав право мешкати в Києві.

Голда стала однією із восьми дітей у сімействі (п'ятеро померло в ранньому віці). Згодом сім'я Голди, яка потерпала від бідності та боялась єврейських погромів, у 1903 році емігрувала до США (Мілвокі). Статки сім'ї в Америці був вельми скромні, попри те, що батько працював на двох роботах, а мати відкрила невелику крамницю. Голда допомагала їй після занять у школі.

Зовсім юною дівчинка Голда проявила неабиякі лідерські здібності та дар красномовства. Так, в 11 років на організованому нею зборах батьків, Голда виступила з промовою, яка вразила дорослих і дозволила зібрати кошти на підручники для всіх дітей з незаможних сімей.

Після закінчення початкової школи Голда мріяла продовжити навчання, проте батьки планували видати доньку за забезпеченого чоловіка. Збунтувавшись, дівчинка втекла до старшої сестри Шейне в Денвер.

Денверський період серйозно вплинув на формування поглядів Голди. Постійними гостями в їх невеликій квартирці були представники єврейської молоді. Дівчина, яка дуже гостро сприймала соціальну несправедливість і принижене становище свого народу, уважно прислухалася до дискусій про національну ідею, соціалізм і сіонізм.

Помирившись з батьками, Голда повернулася додому, закінчила середню школу, поступила в учительський коледж, стала членкинею робочої партії Poale Zion. У будинку Мабович знаходили притулок багато видатних діячів сіоністського руху. Закріпившись під їх впливом в своїх політичних поглядах, Голда вирішила, що її місце в Палестині. Її обранець, Моріс Меїрсон, також був прихильником ідей соціалістичного сіонізму. Тому, одружившись, молоді люди з групою репатріантів відбули з США до Палестини [3].

Земля обітована зустріла прибулих серйозними випробуваннями. Не винісши важких побутових умов, більше третини активістів повернулися до Америки. Голда ні на мить не забувала про свою місію – будівництво «національного вогнища», ані важка праця в кібуці, ані турбота про чоловіка, сина і доньку не могли змусити її звернути з обраного шляху.

Активна діяльність Голди Меїрсон почалася у 1928 році, коли вона очолила жіночий відділ Загальної федерації єврейських профспілок. Вона вела агітаційну роботу, брала участь у конгресі Соцінтерну, переймалася долею біженців з нацистської Німеччини, виконувала безліч завдань із боротьби з фашизмом.

Голда Меїр присвятила своє життя боротьбі за права єврейського народу, за утвердження незалежності Держави Ізраїль та зміцнення її ролі у світі, наголошують історики. Водночас, Меїр демонструвала і своєму оточенню, і світовій спільноті, наскільки успішною може бути жінка у «чоловічому» (майже виключно, на той час) світі політиків і дипломатів, вважає київський історик Андрій Руккас [2]. «Життя її повчальне і навчальне хоча би з тієї точки зору, що воно зламало певні усталені тисячоліттями стереотипи про роль і місце жінки у суспільстві. Меїр стала політиком першої величини, з нею зустрічалися «сильні світу цього», до її думки прислухались. Все, чого вона досягнула – вона досягла завдяки власним переконанням, наполегливій праці – фактично, це можна розцінювати як свого роду бунт проти усталених релігійних вікових традицій», – зазначив Руккас в інтерв'ю для Радіо Свобода.

За словами історика, Меїр, хоч і народилась та прожила перші п'ять років у Києві, міста майже не пам'ятала, російською та (або) українською мовами не володіла – її родина спілкувалась на їдиш. «Так сталось, що саме Київ подарував єврейському народові, та й усьому світові, великого державотворця, політика і дипломата. Життя Меїр може слугувати взірцем для дуже багатьох політиків та державних діячів, як в Ізраїлі, так і в Україні» [2].

Приклад державотворчої діяльності Голди Меїр є корисним для тих українців, хто у наш час виборює Українську Державність, подібно тому, як у період проголошення Держави Ізраїль єврейський народ відстоював свою незалежність у боротьбі проти агресивних сусідів. Таку точку зору у розмові з Радіо Свобода висловив історик і публіцист Олександр Палій [2].

«Голда Меїр, з одного боку, була частиною політичної еліти єврейського народу і виборювала незалежність і державність Ізраїлю, а з другого боку, політичних вершин Меїр досягла уже в Державі Ізраїль, і цей період припав на найтяжчі роки, коли молода держава вела боротьбу на всіх фронтах – і на політико-дипломатичному, і на військовому. І ця жінка, поза сумнівом, виявилась не менш твердою й послідовною, ніж її побратими-чоловіки. Неварто забувати, що Меїр чітко розуміла: без сильної, оснащеної армії з вмотивованими бійцями політики і дипломати великих успіхів не досягнуть, боронячи свій народ і свою державу від зовнішньої агресії і недружнього світу», – наголошує Палій [2].

«Вона була непримиримою, навіть фанатичною, і при цьому – надзвичайно людяною, по-старомодному доброю і уважною. Вона закупувала зброю та добре в ній розбиралась – і садила дерева у пустелі. Створюючи і захищаючи маленьку державу для свого народу, вона багато що змінила на краще у цьому світі. Вона стала легендою нашого століття, а, можливо, і не лише нашого. Її звали Голда Меїр. Голда – у перекладі – «золота». Після одруження вона взяла прізвище чоловіка, Меїрсон і змінила його на стародавній манер – Меїр – давньоєврейською мовою значить «палати, сяяти яскраво» – «та, що осяює(сяє)», – писав про Меїр історик Яків Цур [2].

Величезний вплив на Голду справило знайомство з Давидом Бен-Гуріоном і Іцхаком Бен-Цві. Друзі з Близького Сходу були проїздом в США та зупинилися у батьківській оселі Меїр. Спілкування з ними надихнуло жінку вступити до єврейської робітничої партії «Poale Zion» (Робітники Сіону).

Кілька років збирала гроші, щоб виїхати в омріяну Палестину. Чоловік не хотів залишати Америку, але заради дружини згодився [1].

За три десятиліття саме Бен-Гуріон оголосить Декларацію Незалежності Ізраїлю й стане його першим прем'єр-міністром, а Бен-Цві – другим президентом.

Закінчення Другої світової війни створило передумови для створення незалежної єврейської держави на території Палестини. 14 травня 1948 року стало днем звершення мрії всього життя Голди Мабович-Меїрсон. Жінка була щаслива, адже опинилася серед 38 осіб, які підписали Декларацію незалежності Держави Ізраїль, до речі єдина жінка.

На момент заснування Ізраїлю Голда Меїр була вже матір'ю двох дорослих дітей – 26-річного Менахема (майбутнього відомого віолончеліста) та 22-річної Сари. З чоловіком розійшлася, поринувши з головою в громадську діяльність. Щоправда, розлучення не оформили. Коли Морріс помер, Голда зізналася, що дуже завинила перед ним [1].

У ті часи кар'єри робилися швидко: вона стає послом у СРСР, далі з 1949 по 1956 роки вона працювала міністром праці. Натомість кар'єристкою не була – швидше одержимою. Справа розбудови держави стала для неї головною. Про її рішучість та залізну вдачу говорили так: «Голда – єдиний чоловік в уряді».

Як міністр праці, за короткий час реалізувала дві потужні програми: житлове будівництво (30 тисяч будинків) і прокладення доріг, які ізраїльтяни назвали «золотими» (Голда перекладається як «золота»). Так, з 1949 по 1956 рік було побудовано 200 тисяч квартир та 30 тисяч будинків, розпочато великі промислові та сільськогосподарські розробки, побудовано нові лікарні, школи.

Голда Меїр також допомагала у розвитку Закону про національне страхування 1954 року, який запровадив ізраїльську систему соціального забезпечення, а також програму допомоги по вагітності й пологах та інші заходи соціального забезпечення. Також Голда Меїр, проводила політику соціального забезпечення, організовувала інтеграцію іммігрантів до робочої сили Ізраїлю.

У 1955 році, за вказівкою Бен-Гуріона, вона балотувалась на посаду мера Тель-Авіва. Вона прогала двома голосами релігійного блоку, який відмовив їм у підтримці на тій рідставі, що вона жінка.

Влітку 1956 року дістає нове призначення – міністр закордонних справ. Саме тоді Бен-Гуріон наказав їй взяти івритське прізвище. І пані Голда Меєрсон (за прізвищем чоловіка) стала Голдою Меїр.

Пік її кар'єри припав на березень 1969 року, коли уродженка Києва стала прем'єр-міністром. Першою жінкою на чолі уряду в Ізраїлі та третьою у світі (після Сірімаво Бандаранайке на Цейлоні та Індіри Ганді в Індії) [3].

Прем'єрство Голди Меїр тривало лише п'ять років. За цей час у країні з вимушено великим бюджетом на оборону вона зменшила податки для бідних (для деяких категорій взагалі скасувала) і розгорнула будівництво соціального житла. У фокусі уваги Голди, як прем'єрки, питання соціального та економічного розвитку. «Непоступлива», – казали про Меїр усі, хто бачив, як палко вона захищає інтереси своєї держави. А ще Голда Меїр – авторка концепції Ізраїлю як осередку та центру світового єврейства [3]. Вона і сама зізнавалася, що схильна до компромісів тільки в питаннях, що не стосуються державних інтересів.

Голда Меїр стала першим керівником Ізраїлю, якого запросив до себе папа Павло VI. Високо оцінивши її заслуги, подарував срібного голуба з написом: «Прем'єр-міністрові Ізраїлю від папи».

Початок війни Судного Дня у жовтні 1973 року прем'єрка сприйняла як особисту трагедію. Прорахунок ізраїльської розвідки, яка не розпізнала підготовку єгипетсько-сирійського вторгнення, вона вважала не упущенням генералів, але власною провиною – не змогла гарантувати безпеку своїх громадян. Загинуло понад 2,5 тисячі людей. І хоча ту війну, спонсоровану Москвою, Ізраїль виграв протягом 16 днів, Голда Меїр не вважала себе вправі продовжувати керувати країною. Звичайно, можна було демонстративно відправити у відставку міністра оборони і далі урядувати. Але вона вчинила по-своєму – взяла відповідальність на себе й пішла. Парламент просив її залишитися, до речі рідкісний випадок у світовій політиці. «Моє рішення остаточне, - попередила вона в прощальній промові 10 квітня 1974-го. Прошу, не старайтеся вмовляти, щоб я його змінила, не шукайте аргументів – вони не допоможуть».

Наприкінці життя, обдумуючи перипетії свого шляху, екс-прем'єрка зауважила: «Я не обирала кар'єру. Я не обирала професію. Просто так склалося».

Вона померла за кілька місяців після свого 80-ліття – 8 грудня 1978 року. Її поховали на горі Герця в Єрусалимі.

Цікаво, що мти Голди Меїр мала власне уявлення про жіночу долю та майбутнє її доньки. Вона хотіла, щоб донька побудувала успішну «кар'єру» дружини та матері, а не політичної діячки. *«Ти можеш стати дуже тямущою господинею. Але ніколи не станеш дуже розумною жінкою»* – говорила Голді її мама. Тепер бачимо, наскільки вона помилялась.

Красномовна Голда Меїр стала однією з найбільш одіозних політичних фігур середини ХХ століття. Для євреїв вона безумовна героїня, адже повернула їм батьківщину, для українців вона безумовна землячка. Для жінок вона слугує прикладом сильної вольової жінки, яка доводить важливість гендерної рівності на практиці. Вона вела за собою тисячі людей, ставши «матір'ю» держави Ізраїль [3].

В Україні іменем Голди Меїр названий Українсько-ізраїльський інститут стратегічних досліджень. А на будинку у середмісті Києва, де народилась Голда Меїр, у 1998 році (до 100-річчя від дня її народження), відкрита меморіальна дошка (автор – скульптор Валерій Медведєв). Ініціатором вшанування місця народження «матері Ізраїлю» виступила Єврейська рада України. На церемонію прилетіла з Ізраїлю дочка Голди Меїр – Сара Меєрсон [3].

Отже, Голда Меїр – це жінка, яка, перебуваючи на посаді міністра праці й прем'єр-міністра Ізраїлю, зробила значний внесок як у розвиток політичної, так і соціальної сфери. Вона стала першою жінкою, яка мала керівну посаду в країні, вона порушила ті гендерні стереотипи, які довгий час панували у світі.

Список використаних джерел:

1. Зіркова доля киянки Голди Меїр: від злиднів до влади. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/blog-history-43977768> (дата звернення: 22.06.2021).
2. «Мати Ізраїлю» з Києва: 120 років від дня народження Голди Меїр. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29204774.html> (дата звернення: 22.06.2021).
3. «Мама» держави Ізраїль Голда Меїр. Про сильну жінку, історія якої надихає. URL: <https://www.projectkeshet.org.ua/news/mama-izrailia-holda-meir-pro-syl-nu-zhinku-istoriia-iakoi-nadykhaie/> (дата звернення: 22.06.2021).

